

התורה והמצוה

עלון בענייני מצוה הלכה מנהג ועיונים בעבודת ה'

פרשת ראה

מברכין חדש אלול

ה'תשפ"ה

עלון מס' 32

פרשת ראה

ראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה:

את-הברכה אשר תשמעו אל-מצות יי' אלהיכם... ותקללה אם-לא תשמעו אל-מצות יי' אלהיכם... (ס)

והיה כי יביא יי' אלהיך אל-הארץ אשר-אתה בא-שמה לרשתה

ונתתה את-הברכה על-הר גרים ואת-הקללה על-הר עיבל:

משה רבנו מצווה את עם ישראל על נתינת הברכה על גרזים והקללה בהר עיבל. על מעמד זה חוזר משה ומצווה פעם נוספת בפרשת כי תבא, ויצו משה וזקני ישראל את-העם לאמר שמר את-כל-המצוה אשר אנכי מצוה אתכם היום: והיה ביום אשר תעברו את-הנהר אל-הארץ אשר-יהיה אליה נתן לך... והיה בעברכם את-הנהר תקימו את-האבנים האלה אשר אנכי מצוה אתכם היום ביהר עיבל ושרת אותם בשיר: ... ויצו משה את-העם ביום ההוא לאמר: אלה יעמדו לברך את-העם על-הר גרים בעברכם את-הנהר שמעון ולני יהודה ויששכר ויוסף ובנימן: ואלה יעמדו על-הקללה ביהר עיבל ראובן גד ואשר וזבולון דן ונפתלי: ועני הקללים ואמרו וגו' אך שם ביתר ביאור תיאור כל המעמד בצורה מפורטת. כלומר: מפרשתנו ועד פרשת כי תבא יש הפסקה ארוכה מאד, בהפסקה זו אנו לומדים עוד מצוות וציוויים. מה פשר ההפסקה הזו, או אולי נכון יותר לשאול מה טיבה של הפתיחה שבפרשתנו? כמו כן, שאלה מתבקשת: האם יש קשר בין שתי הפתיחות הללו למצוות שביניהן?

התייחסתי בעבר למבנה הסגור הנמצא בפרשיות רבות בתורה. בספר משנה תורה ניתן למצוא הרבה יותר, גם כחיכות שלמות. הסגנון של משנה תורה שונה לפעמים מהסגנון של החומשים האחרים (ניתן לעשות השוואות בכמה פרשיות). מסתבר ששיטת ר' יהודה הדורש סמוכים רק בו, קשורה למבנה והסגנון של הספר. בעז"ה בהמשך אעמוד על עוד דוגמאות של המבנה הסגור בחומש דברים.

חומש דברים המכונה משנה תורה כשמו כן הוא, בו נשנות מצוות מסוימות שנאמרו בחומשים הקודמים, וכאן נוספו להן ביאורים והרחבה. חלק גדול ממצוות חדשות הנלמדות בחומש זה, עיקרן ושרשן נאמרו כבר בחומשים קודמים.

כפי שהבאתי בעלון הקודם בשם ספר בינה בתורה, עשרת הדברות שבפרשת ואתחנן, זו הכותרת למצוות ששרשן בעשרת הדברות. מצוות אלו מפורטות מפרשת שמע ועד מעמד הברכה והקללה שבפרשת כי תבא (סמוך ממש לכניסתם לארץ). ההרחבה של שתי הדברות הראשונות (ניתן לומר שאף הן כעין הקדמה לדברות האחרות) היא מפרשת שמע ועד סוף פרשת והיה אם שמע. אח"כ מסיים כי אם שמר תשמרון וגו' (שימו לב למשל להקבלה בין לאהבה את ה' אלהיכם ללכת בכל דרכיו ולשון שנאמרה מקודם, ועוד). מתחלת פרשתנו ועד סוף פרשת כי תבא, זו חטיבה אחת ארוכה. מסתבר שנתקל בהשלכות של זה בעלוני הבאים אליה.

בפרשתנו מפרט משה רבנו את המסתעף מהדבר השלישי לא תשא את שם יי' אלהיך לשוא (את הרמז לדבר זה בפרשתנו, שמעתי מהרב יואל בן נון שליט"א). בפרשה זו מדבר על המקום אשר יבחר ה' לשכן שמו שם. העניין של המשכן ובית המקדש זהו המקום המיוחד לשם ה', והוא המקום המרכזי עבור כל יהודי. עניין זה מתחיל כאן ועובר דרך עוד כמה עניינים. לכניסה למקום אשר יבחר ה' מוכרח שתקדום המצווה הגדולה (מצוה ולא אמצעי) להכנס לארץ.. לכן מצווה אותם משה כעת על מעמד הברכה והקללה אותו יש לקיים לפני שנכנסים לארץ. כאן הוא מצווה אותם בקיצור, ולאחר מכן מזהיר ושומרם לעשות את כל החקים ואת המשפטים... אלה החקים והמשפטים אשר תשמרון לעשות בארץ אשר נתן ה' אלהי אבותיך לך. שלב נוסף שהוא תנאי להכנס לארץ: אבד תאבדון את כל המקומות אשר עבדו שם הגוים וכו' לא תעשון כן לה' אלהיכם. ומכאן עובר לעיקר כי אם-אל-המקום אשר יבחר יי' אלהיכם מכל-שבטיכם לשום את-שמו שם לשכנו תדרשו ואת שמה: ומפרט כאן כמה דברים השייכים במקום אשר יבחר, וממשיך לפרט עוד מצוות השייכות לעניין, גם על אכילת קדשים שנפל בהם מום ונפדים ונאכלים במומם. אחר כך מדבר על אכילת בשר מחוץ למקדש כי ירחיב ה' אלהיך את גבולך... כי ירחק ממך המקום. כי ירחיב ה' אלהיך את גבולך תלוי בכי יכרית ה' אלהיך את הגוים. וחוזר ומצווה שוב השמר לך פן תנקש אחריהם וכו'. בכלל האזהרה הזו מצווה כאן התורה כי יקום בקרבך נביא או חולם חלום. וכן גם כי יסיתך וגו', ואחריו עניין עיר הנדחת. החזרה על 'בערת הרע מקרבך' מובנת: ארץ ישראל צריכה להיות נקיה ממעשים כאלו, ולכן צריך להזהיר על כך לפני הכניסה לארץ.

ציון 32: בעניין זה מוקלסת הערה או הרחבה בקו השיעוריים: 0773541079. כמ"כ אשתדל בל"נ להקליט תגובות להערות הקוראים. שלוחה 1: מאמרי המשך והרחבה לדברים שבעלון, ותגובות להערות. שלוחה 8: ניתן להקליט הודעות (ההודעה עצמה לא תושמע בקו).

בנים אתם לה' אלהיכם זו הקדמה גם לסימני טהרה וטומאה של בעלי חיים. ניתן להוכיח זאת מסיום העניין כי עם קדוש אתה לה' אלהיך הזהרה לפתיחה. בפרשת שמיני מסתיים עניין סימני טומאה וטהרה של בעלי חיים להבדיל בין השמא ובין השקה ובין התהה הנאכלת ובין התהה אשר לא נאכלת: יתכן שכבר כעת אנו עוברים לעניין השבת (הדבר הרביעי), ויתכן שהעניין גם (או רק) לדבר השלישי 'לא תשא וגו'. הקשר לשבת: הבדלה בין ישראל לעמים, ובין יום השביעי לששת ימי המעשה. ועוד: השבת היא אות, וגם 'בנים אתם וגו' ועם סגולה" שייך לעניין. רש"י מביא את דרשת חז"ל על הקשר בין 'לא תבשל גדי בחלב אמו' לעשר תעשר' הבא אחריו.

כאן אנו בוודאי עוברים לעניין השבת והמסתעף ממנה. השמיטה היא שבת הארץ. לפני שמדבר על השמיטה שבשנה השביעית, מדבר על עניין מעשר שני ואח"כ על מעשר עני. מכאן עובר לעניין השמיטה. עניין עבד עברי שייך גם לעניין השבת וזכרתה כי עבד ה' היה בארץ מצרים ויפדה י"ג אלהים על-כן אנכי מצוה את-הדבר הזה היום: כפי שנאמר ב'שמור את יום השבת'.

כל הבכור שייך ליציאת מצרים (בה הוקדשו הבכורות) וממילא גם לשבת ולשלוש רגלים. שלוש רגלים קשורים גם הם לשבת, גם הם אסורים בעשיית מלאכה (אם כי, לא באותה חומרה כמו השבת), וגם הם זכר ליציאת מצרים. אגב, גם לפרשת המועדות שבתורת כהנים מוקדם 'שור או כשב' (על טעם הקדמת 'שור או כשב' לקריאת התורה בפסח ובסוכות, כתבתי במקום אחר. ועי' תרגום ירושלמי על שור או כשב).

* * *

שלוש רגלים

על ג' רגלים הצטוונו בעוד ארבע מקומות בתורה. הטעם לציווי כאן סמוך לכניסה לארץ: את מצוות עליה לרגל, לא יכלו לקיים במדבר. הגרשיר הירש בפירושו על התורה מבאר שזה הטעם מדוע לא נזכרו כאן השבת, ראש חודש, ר"ה ויר"כ ושמיני עצרת. כי את המועדים הללו יכלו לשמור גם במדבר, אך עליה לרגל לא היתה שייכת במדבר בזמן שכל עם ישראל בלא"ה מקובצים סביב המשכן. כמו כן, ג' הרגלים שייכים לעונות השנה. בין דבריו כותב גם שמסתבר שבמדבר לא נטלו ארבעת המינים בחג הסוכות.

אביא כאן בקצרה (ואוסיף מעט) מה שכתבתי בעלון מס' 18-עלון חג השבועות. אחד הדברים הניכרים בפרשתנו, הוא 'ועשית', אתה תעשה. לא כתוב כאן 'שמור' או 'את חג המצות תשמור', כתוב כאן 'ועשית'. על 'ועשית' פסח' אפשר לפרש פשוט שהציווי הוא לעשות קרבן פסח, אך גם על שני הרגלים האחרים נאמר 'ועשית'.

חג המצות. שמור את-תדש האזיב ועשית פסח ל'י אלהים ... וזכחת פסח ... במקום אשר-יבחר וגו'. חג המצות אפילו לא נקרא כאן 'חג' (רק בסוף הפרשה בחיוב הכללי), אלא רק נזכר כאן לעשות פסח 'במקום אשר יבחר', ועל פי הפשט החיוב להיות שם הוא רק ביום הראשון (התייחסתי לכך בעלוני קודמים, וכן לכך שבפסח נראה שרק היום הראשון נקרא 'חג'. התייחסתי גם לפעם אחת בה נקרא כן גם היום השביעי).

חג השבועות. שבעה שבועות תספור-לך ... ועשית חג שבועות ל'י אלהים מסת נדבת ידך אשר תתן ... ושמתה לפני | יי אלהים ... במקום אשר יבחר יי אלהים לשכן שמו שם: כאן מדבר בעיקר על עליה לרגל. מצווה על ספירת העמר. אחרי ספירת 'ועשית חג שבועות'. חג השבועות כבר נקרא כאן חג. מכיוון שזהו כבר חג הקציר, התורה מצווה גם להזמין אורחים 'מסת נדבת ידך', כי הרי הלחם כבר מצוי. מסיבה זו גם השמחה נזכרת כבר בפרשה זו פעם אחת (כמבואר במדרש, בעצרת כתוב שמחה פעם אחת, ובחג הסוכות כתוב פעמיים). עשית החג היא בעיקר על ידי עליה לרגל.

וזכרתה כי-עבד ה' היה במצרים ושמתה ועשית את-הקקים האלה: יתכן שניתן למצא כאן רמז למתן תורה ביום הזה. עי' ספר זכור ושמור מאמר נפלא עם השוואות בין פרשה זו לעשרת הדברות.

חג הסוכות. מהטעם הנזכר, גם על חג הסוכות נאמר תן הספת תעשה לך שבועת ימים באספך מנרגה ומיקבך: חז"ל דרשו מכאן 'תעשה ולא מן העשוי', אך כמובן שאין מקרא יוצא מידי פשוטו.

נסיים בדברי ספר החינוך בטעם מצוות שמחת החג (מצוה תפ"ח): משרשי המצוה לפי שהאדם נכון על ענין שצריך טבעו לשמוח לפרקים כמו שהוא צריך אל המזון על כל פנים ואל המנוחה ואל השינה. ורצה הקב"ה לזכו אותנו אנחנו עמו וצאן מרעיתו וציונו לעשות השמחה לשמו למען נזכה לפניו בכל מעשינו. והנה קבע לנו זמנים בשנה למועדים לזכור בהם הנסים והטובות אשר גמלנו, ואז בעתים ההם ציונו לכלכל החומר בדבר השמחה הצריכה אליו ... ואשר עמו התבוננות מבלי החפץ בקטרוג ימצא טעם בדברי. עכ"ל. הסברתי כבר במקום אחר, כי אצל אלה המנסים לעוות עניין שמחת יו"ט ושאר מצוות של שמחה וכדומה ולמעט בערך המצוות הללו, יחפשו להם זמנים אחרים לשמוח ולאכול ולשתות. כאמור, התורה נותנת לנו את הזמן לעשות את הדבר הנצרך לנו לפי טבעו של העולם. היטיב להגדיר זאת אחד מגדולי המשגיחים של הדור הקודם זצ"ל: הקב"ה רוצה שנהנה מהעולם הזה, ומלמד אותנו בתורה באיזה אופן לעשות זאת.

וכמובן חובה לזכור כי עיקר עניין הרגלים הוא בבית המקדש. הזכרתי כבר בעבר כי יש רבים הרגילים לדבר ב'מי בין המצרים' - בעיקר סמוך לתשעה באב ואף בתשעה באב עצמו - על כך ש'אולי עוד מעט יבנה בית המקדש ואז לא נצטרך לצום' וכדומה. את חסרונו של בית המקדש אמורים להרגיש יותר דווקא בימי השמחה של שלוש רגלים, לא בימים בהם רוצים "לברוח" מהאבלות וממנהגיה.

ובעמדנו סמוך לראש חדש אלול, נזכור את נבואת חגי הנביא (שיחת ראש חדש אלול הקדומה ביותר שבידינו) בח'דש הששי ביום אָחד לְחַדְשׁ ... כֹּה אָמַר יְיָ צְבָאוֹת לְאֵמֶר הַעַם הַזֶּה אָמְרוּ לֹא עַתָּה בָּא עַת־בַּיִת יְיָ לְהַבְנוֹת: וְיִהְיֶה דְבַר-יְיָ בְיַד-חַנְיָ הַנְּבִיא לְאֵמֶר: הַעַת לְכֶם אֲתֶם לְשַׁבֵּת בְּבִתְיֶכֶם סְפוּגִים וְהַבַּיִת תִּהְיֶה חָרָב: ... עָלוּ הַתֵּר וְהַבְּאִתֶּם עִץ וּבְנִי הַבַּיִת וְאַרְצָה-בְּנִי (ואכבר) וְאֶפְכְּדָה אֶמֶר יְיָ:

ויהי רצון שנזכה לראות במהרה בבניין בית המקדש, ושם נעלה ונראה בשלש פעמי רגלינו

להערות והארות בענייני העלון: יחזקת נוימ קצות החשן 9/6 מודיעין עילית. 0527167567. דוא"ל: yn0527167567@gmail.com
ניתן לתרום (גם הנצחות לע"ג, להצלחת, וכד') בעמדות נדרים פלוס: 'עדת יראים-אושטרייך' לשונית 'תרומות עבור קונטרסים וחיבורים'

זמני התפלות בקהלתנו ק"ק עדת יראים-אושטרייך מודיעין עילית (נתיבות המשפט 111 ב'):
פרשת ראה: מנחה בחול: 7:10. מנחה עש"ק ובשב"ק: 6:25. שחרית בשב"ק (קבוע): 8:30. ערבית מוצש"ק: 7:40.
פרשת שופטים: מנחה בחול: 7:00. מנחה עש"ק ובשב"ק: 6:20. שחרית בשב"ק (קבוע): 8:30. ערבית מוצש"ק: 7:35.
יבנה המקדש: ראה: כהונה: שכניהו. לוי: שמעי. שיר: ו. ואז ישר. שופטים: כהונה: אלישיב. לוי: עזראל. שיר: ל. ומי כמכה.